

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy. Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja. Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 224

Grudzień 2018 r.

Molla Sali p. Grecji [Wielka Izba] – skarga nr 20452/14

Wyrok z 19.12.2018 r. [Wielka Izba]

Art. 14 Konwencji¹

Dyskryminacja

Zastosowanie prawa islamu (szariatu) w sporze sądowym dotyczącym dziedziczenia majątku obywatela greckiego wyznania muzułmańskiego: *naruszenie*

Fakty – Po śmierci męża skarżąca odziedziczyła cały majątek na podstawie jego testamentu sporządzonego przed notariuszem. Dwie siostry zmarłego kwestionowały testament na tej podstawie, że ich brat należał do społeczności muzułmańskiej, zatem wszystkie sprawy dotyczące jego majątku podlegały religijnemu prawu islamu i jurysdykcji muftiego, a nie postanowieniom greckiego Kodeksu cywilnego. Powoływały się w szczególności na Traktat z Sèvres z 1920 r. oraz Traktat z Lozanny z 1923 r., które przewidywały, że wobec obywateli greckich, którzy są muzułmanami, stosowane mają być zwyczaje i religijne prawo islamu. Po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Kasacyjny, sąd apelacyjny stwierdził, że prawem, które ma zastosowanie do majątku zmarłego, jest prawo religijne islamu, a zakwestionowany testament nie wywołuje żadnych skutków prawnych.

W dniu 6 czerwca 2017 r. Izba Trybunału, do której przydzielono sprawę, zrzekła się, na wniosek skarżącej, jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby.

Prawo – art. 14 Konwencji w związku z art. 1 Protokołu nr 1: Sprawa dotyczyła prawa skarżącej do dziedziczenia na podstawie testamentu sporządzonego na jej korzyść przez greckiego spadkodawcę wyznania muzułmańskiego zgodnie z Kodeksem cywilnym. Choć mąż skarżącej postanowił zapisać jej cały swój majątek, Sąd Kasacyjny stwierdził, że w jej sprawie należy zastosować prawo spadkowe islamu. Skutkiem tego było pozbawienie skarżącej jej praw, wynikających z testamentu jej męża sporządzonego na jej rzecz, który w ten sposób został pozbawiony wszelkich skutków prawnych.

¹ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.).

Interes majątkowy skarżącej do dziedziczenia po swym mężu miał wystarczający charakter i był wystarczająco uznany, by stanowić „mienie” w rozumieniu zasady wyrażonej w pierwszym zdaniu pierwszego akapitu art. 1 Protokołu nr 1. W rezultacie interes majątkowy skarżącej był objęty zakresem tego postanowienia i gwarantowanego nim prawa do poszanowania mienia, co wystarcza do tego, by art. 14 Konwencji miał zastosowanie.

(a) *Czy zachodziła sytuacja analogiczna lub w istotny sposób podobna oraz różne traktowanie* – Za swego życia mąż skarżącej, który był członkiem trackiej społeczności muzułmańskiej, sporządził testament w formie aktu notarialnego zgodnie z postanowieniami Kodeksu cywilnego, zapisując cały swój majątek żonie. Nie pozostawiało to wątpliwości, że oczekiwała ona, tak jak oczekiwałby każdy obywatel grecki, że po śmierci męża jego majątek zostanie rozdysponowany zgodnie z jego wolą.

Sąd Kasacyjny stwierdził, że do majątku zmarłego zastosowanie ma prawo spadkowe islamu, które było częścią prawa krajowego i stosowało się w szczególny sposób do greckich muzułmanów, stawiając w ten sposób skarżącą w sytuacji odmiennej od sytuacji zamężnych kobiet, na rzecz których został sporządzony testament przez męża nie będącego muzułmaninem.

Skarżąca jako osoba, na rzecz której sporządzony został testament zgodnie z Kodeksem cywilnym przez spadkodawcę wyznania muzułmańskiego, była w sytuacji w istotny sposób podobnej do sytuacji osoby, na rzecz której został sporządzony testament zgodnie z Kodeksem cywilnym przez niemuzułmańskiego spadkodawcę, i podlegała różnemu traktowaniu „z innej przyczyny”, a mianowicie wyznania spadkodawcy.

(b) *Czy różne traktowanie było uzasadnione* – Rząd twierdził, że ugruntowane orzecznictwo Sądu Kasacyjnego miało na celu interes publiczny, związany z ochroną trackiej mniejszości muzułmańskiej. W szczególnych okolicznościach sprawy Trybunał miał wątpliwość, czy zaskarżony środek dotyczący praw spadkowych skarżącej był odpowiedni do osiągnięcia tego celu. Niemniej jednak nie było konieczne, by Trybunał formułował stanowcze stanowisko w tej kwestii, ponieważ zaskarżony środek w każdym razie nie był proporcjonalny do realizowanego celu.

Zastosowanie prawa szariatu do przedmiotowego majątku miało poważne konsekwencje dla skarżącej, pozbawiając ją trzech czwartych spadku. Główną konsekwencją podejścia przyjętego przez Sąd Kasacyjny w sprawach spadkowych było pozbawienie skutków prawnych testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego przez obywateli greckich wyznania muzułmańskiego, ponieważ prawo szariatu uznawało jedynie dziedziczenie beztestamentowe, z wyjątkiem przypadków testamentów islamskich.

Nie może być wątpliwości, że podpisując i ratyfikując Traktaty z Sèvres i Lozanny, Grecja zobowiązała się do poszanowania zwyczajów mniejszości muzułmańskiej. Niemniej jednak, w świetle swych sformułowań, traktaty te nie wymagały od Grecji stosowania prawa szariatu. W szczególności Traktat z Lozanny nie wspominał wyraźnie jurysdykcji muftiego, ale gwarantował odrębność religijną greckiej społeczności muzułmańskiej, która została wyłączona z wymiany ludności przewidzianej tym traktatem i miała pozostać w Grecji, gdzie znaczną większość stanowi ludność chrześcijańska. Traktat ten nie przyznawał też żadnej jurysdykcji szczególnemu organowi w odniesieniu do takich praktyk religijnych.

Kilka organów międzynarodowych wyrażało swoje zaniepokojenie wobec stosowania prawa szariatu wobec greckich muzułmanów w Zachodniej Tracji i wobec powstałej w ten sposób dyskryminacji, w szczególności kobiet i dzieci – nie tylko w porównaniu do mężczyzn w ramach tej społeczności, ale także w stosunku do obywateli greckich niebędących muzułmanami. Na przykład, w raporcie po wizycie w Grecji w 2008 r. (zobacz dokument [CommDH \(2009\)9](#)) [Komisarz Praw Człowieka](#) Rady Europy zauważył,

że stosowanie prawa szariatu do spraw dotyczących prawa rodzinnego i spadkowego jest niezgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami Grecji, w szczególności po ratyfikacji przez nią międzynarodowych i europejskich konwencji praw człowieka, przyjętych po 1948 r., w tym dotyczących praw dziecka i praw kobiet. Zalecił, by władze greckie interpretowały Traktat z Lozanny i inne traktaty przyjęte na początku XX wieku zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z międzynarodowych i europejskich instrumentów praw człowieka.

Wolność wyznania nie wymaga od Układających się Państw tworzenia szczególnych ram prawnych w celu zagwarantowania grupom wyznaniowym szczególnego statusu przewidującego szczególne przywileje. Niemniej jednak Państwo, które stworzyło taki status, musi zapewnić, by kryteria ustanowione dla uprawnienia grupy do tego statusu były stosowane w sposób niedyskryminacyjny. Odmawianie członkom mniejszości religijnej prawa do dobrowolnego wyboru i korzystania z prawa powszechnie obowiązującego stanowi nie tylko dyskryminacyjne traktowanie, ale także naruszenie prawa o fundamentalnym znaczeniu w obszarze ochrony mniejszości, a mianowicie prawa do swobodnego samookreślenia. Negatywny aspekt tego prawa, a mianowicie prawo osoby do swobodnej decyzji w sprawie traktowania jej jako nienależącej do mniejszości, nie jest ograniczone tak samo jak pozytywny aspekt tego prawa. Wybór ten jest całkowicie wolny pod warunkiem, że jest świadomy. Musi być szanowany zarówno przez innych członków mniejszości, jak i samo Państwo. Żaden dwustronny lub wielostronny traktat czy inny dokument nie wymaga od nikogo, by poddał się wbrew swej woli szczególnemu reżimowi ochrony mniejszości.

W 2018 r. weszła w życie ustawa znosząca szczególne uregulowania nakazujące odwołanie się do prawa szariatu do rozstrzygania spraw rodzinnych w ramach mniejszości muzułmańskiej. Odwołanie się do muftiego w sprawach małżeństwa, rozvodu lub dziedziczenia możliwe jest obecnie tylko za zgodą wszystkich zainteresowanych. Postanowienia nowego prawa nie mają jednak wpływu na sytuację skarżącej, gdyż jej sprawa została w sposób ostateczny rozstrzygnięta na podstawie starego systemu obowiązującego przed uchwaleniem tej ustawy.

W podsumowaniu, różne traktowanie, któremu podlegała skarżąca jako osoba, na rzecz której został sporządzony testament zgodnie z Kodeksem cywilnym przez spadkodawcę wyznania muzułmańskiego, w porównaniu do beneficjentów testamentów sporządzonych zgodnie z Kodeksem cywilnym przez niemuzułmańskich spadkodawców, nie miało obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia.

Rozstrzygnięcie: naruszenie (jednogłośnie).

Art. 41: sprawa zastrzeżona do dalszego postępowania.